

બાળકોને મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણનો અધિકાર અધિનિયમ ૨૦૦૯

સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘે ૧૯૭૯ નું વર્ષ આંતરરાષ્ટ્રીય બાલવર્ષ

- વિશ્વના મોટાભાગના દેશો બાળકોના પોષણ, આરોગ્ય અને માનસિક જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરવા કટિબદ્ધ
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘ દ્વારા ૨૦૧૫ સુધીમાં સાર્વત્રિક પ્રાથમિક શિક્ષણનું લક્ષ્ય નક્કી કરવામાં આવેલ છે.
- આપણી સરકારોએ પણ આ લક્ષ્ય સ્વીકારેલ છે.
- વર્ષ ૨૦૦૨ માં બંધારણમાં ૮૬ મો સુધારો કરી પ્રાથમિક શિક્ષણના અધિકારોને મૂળભૂત અધિકાર (AR-21-A) બનાવેલ છે.
- સંસદ દ્વારા વર્ષ ૨૦૦૯ માં આ કાયદો પસાર થયો.
- આ પહેલા ગુજરાતમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ અધિનિયમ ૧૯૬૧ નો કાયદો અમલમાં હતો.

આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે બાળકના હક્ક

- વ્યક્તિત્વનું સ્વતંત્ર અસ્તિત્વ
- પ્રેમ, હૂંફ અને સંરક્ષણ મેળવવું
- બાળપણ ભોગવવું
- શોષણ મુક્તિ
- સામાજિક જીવન
- નિર્ણય લેવો

(ચાલુ)

આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે બાળકના હક્ક

- સંલકિત સેવા મેળવવી
- શારીરિક સજામાંથી મુકિત
- પ્રોત્સાહન મેળવવું
- સ્વઓળખ
- શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવું

ફરજિયાત શિક્ષણ માટે અધિનિયમ

- રહ મી ઓગષ્ટ ૨૦૦૯ ના રોજ હ થી ૧૪ વર્ષની વયના તમામ બાળકોને મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણ માટે અધિનિયમ
- કુલ ૭ પ્રકરણ અને ૩૮ કલમો

૧. પ્રારંભિક

- ક્લમ ૧ અને ક્લમ ૨
- જેમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ એટલે પહેલા ધોરણથી આઠમા ધોરણ સુધીનું શિક્ષણ

૨. મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણનો હક્ક

- કલમ ૩, ૪ અને ૫
- કલમ ૩ - બાળકોનો હક્ક
- કલમ ૪ - પ્રવેશ ન અપાયેલ બાળકો માટે ખાસ જોગવાઈ
- કલમ ૫ - બીજી શાળામાં બદલી મેળવવાનો હક્ક

૩. યોગ્ય સરકાર, સ્થાનિક સત્તાતંત્ર અને માતા-પિતાની ફરજો

- કલમ નંબર ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧
- કલમ - ૬ શાળા સ્થાપવા માટે સત્તાતંત્રની ફરજો
- કલમ ૭ - નાણાકીય જવાબદારીનું વિભાજન
- કલમક ૮ - યોગ્ય સરકારની ફરજો
- કલમ ૯ - સ્થાનિક સત્તાતંત્રની ફરજો
- કલમ ૧૦ - માતા-પિતા અને વાલીની ફરજો
- કલમ ૧૧ - સરકારે પૂર્વ શાળા શિક્ષણ પૂરું પાડવું

૪. શાળા અને શિક્ષકોની જવાબદારી

- કલમ ૧૨ થી ૨૮
- કલમ ૧૩ માં ફી અને ઈન્ટરવ્યૂ
- કલમ ૧૪ માં પ્રવેશ માટે ઉમરની સાબિતી
- કલમ ૧૫ માં પ્રવેશ માટે ના ન પાડવી
- કલમ ૧૬ માં Hold book
- કલમ ૧૭ માં શારીરિક શિક્ષા

- કલમ ૨૧ શાળા વ્યવસ્થા સમિતિ
- કલમ ૨૩ શિક્ષકનોની નિમણૂંક માટેની લાયકાત અને નોકરીની શરતો
- કલમ ૨૪ શિક્ષકોની ફરજો અને ફરિયાદોનું નિવારણ
- કલમ ૨૫ વિદ્યાર્થી-શિક્ષકોનો ગુણોત્તર
- કલમ ૨૬ શિક્ષકોની ખાલી જગ્યાઓ ભરવી
- કલમ ૨૭ બિનશૈક્ષણિક કામ માટે પ્રતિબંધ
- કલમ ૨૮ ખાનગી ટ્યુશન પર પ્રતિબંધ

૫. અભ્યાસક્રમ અને પ્રાથમિક શિક્ષણ

- કલમ ૨૯ અને ૩૦
- સંવિધાનમાં દર્શાવેલ મૂલ્યો
- બાળકનો સર્વાંગિક વિકાસ
- જ્ઞાન અને બુદ્ધિશક્તિ નિર્માણ
- શારીરિક અને માનસિક શક્તિનો વિકાસ
- બાળક કેન્દ્રી પ્રવૃત્તિઓ
- માતૃભાષામાં શિક્ષણ
- વિચારોની અભિવ્યક્તિમાં સ્વતંત્રતા
- સર્વગ્રાહી અને સતત મૂલ્યાંકન
- પ્રમાણપત્ર અને બોર્ડની પરીક્ષા નહીં

ક. બાળકોના હક્કનું રક્ષણ

- કલમ ૩૧ થી ૩૪
- કલમ ૩૧ શિક્ષણના હક્ક પર દેખરેખ અને નિયંત્રણ
- કલમ ૩૨ ફરિયાદ નિવારણ
- કલમ ૩૩ રાષ્ટ્રીય સલાહકાર પરિષદ
- કલમ ૩૪ રાજ્ય સલાહકાર પરિષદ ... ૧૫ સભ્યો

૭. પ્રકીર્ણ

- કલમ ૩૫ થી ૩૮
- માર્ગદર્શક સૂચના - નિયમો બનાવવા

શાળા માટેના ધોરણો અને માપદંડ

- શિક્ષકોની સંખ્યા

ધોરણ ૧ થી ૫ - ૬૦ સુધી ૨, ૯૦ સુધી ૩, ૧૨૦ સુધી ૪ અને ૨૦૦ સુધી ૫

- ધોરણ ૬ થી ૮

વિષયદીઠ એક શિક્ષક

મકાન સુવિધા

- અલગ શૌચાલય
- પીવાના પાણીની સુવિધા
- મધ્યાહ્ન ભોજન માટેની વ્યવસ્થા
- રમતનું મેદાન
- કંપાઉન્ડ વૉલ

शैक्षणिक वर्षना कामकाजना दिवसो

- धोरण १ थी ५ माटे : २०० दिवस
- धोरण ६ थी ८ माटे : २२० दिवस
- शिक्षकना अठवारिक कामकाज ४५ क्लाक (तैयारी सहित)
- साधन सामग्री
- ग्रंथालय
- रमत सामग्री